

– Norge støtter «de konfliktsøkende»

Forsker Henrik Wiig mener Norge for ofte støtter organisasjoner som systematisk stanser store næringslivsprosjekter. Det svekker landenes mulighet til økonomisk utvikling. Regnskogfondet er en av organisasjonene han er kritisk til.

Av Anne Håskoll-Haugen

Henrik Wiig er forsker på Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). Han har de siste tjue årene foretatt en rekke evalueringer av norsk bistand og ledet «anvendt forskning»-prosjekter i Latin-Amerika og Afrika. Wiig mener mange rettighetsorganisasjoner nå hevder sin rett på bekostning av andres.

– En folkegruppe kan stoppe et stort utbyggingsprosjekt ved å kreve retten til jorden de bor på. Samtidig fratar de resten av befolkningen inntekter som kunne gitt staten mulighet til å tilby bedre utdanning og helsevesen, sier Wiig.

Han viser til at det er alle staters rett og plikt å sørge for økonomisk utvikling for befolkningen i eget land. For å skape økonomisk utvikling er industrialisering og store utbyggingsprosjekter nødvendig.

– Staten har legitim rett til å bestemme hvor sementfabrikker, vannkraftverk eller petroleumsindustri skal ligge. Lokalbefolkningen har

rett til å bli informert, hørt og til å protestere, men de har ingen veto-rett som kan stanse slike utbygginger, understreker han.

Ifølge forskeren er det likevel det som skjer. På den måten mister stater styring og kontroll over egne territorier.

Norge del av problemet

Wiig mener norsk bistand bidrar til dette.

– Det finnes det mange eksempler på at norske bistandsmidler går til å støtte lokale organisasjoner som velger en svært konfronterende linje. I Peru, som jeg har sett spesielt nøye på, har for eksempel Regnskogfondet valgt den mest konfronterende organisasjonen som samarbeidspartner.

Norge burde heller støtte organisasjoner som er mer villige til å samarbeide med staten i hjemlandet sitt, sier han.

NIBR-forskeren forteller at han har vært til stede på informasjonsmøter hvor lokalbefolkningen blir feilinformert om at de har vetorett i store utbyggingsprosjekter.

– Statens grunnlovfestede rett til underjordiske ressurser forties. Det gir lokale en feilaktig oppfatning av at de har rett til å motsette seg ethvert prosjekt som er planlagt der de bor. I neste omgang kan det være

Henrik Wiig, bistands-evaluerer og forsker 2 ved Norsk institutt for by- og regionforskning.

Foto: NIBR

Les mer på nett

Les også saken: *De stjeler strøm med norsk støtte.*

en grunn til at mange begir seg inn på en motstandskamp som ikke er lovlig.

Han mener feilinformasjonen indirekte også kan sette folk i fare, fordi slike protester ofte ender i voldelige sammenstøt med myndighetene.

Omvendt nasjonsbygging

Wiig sier det er bekymringsfullt hvis Norge er med på å bygge ned stater i mottagerlandene.

– Norge må forholde seg til demokratisk valgte regjeringer som en legitim partner, selv om det ikke er en stat av samme standard som vi er vant til. I stedet bruker norske organisasjoner mye energi på å «snakke ned» staten. De snakker om rettighetsbrudd, om korrupsjon og oppmuntrer gjerne til motstandskamp. Det er en form for omvendt nasjonsbygging. I stedet burde vi gjort det motsatte: bygge statene opp så de får tillit i folket.

Wiig viser til at den økonomiske utviklingen i Norge har vært fullstendig avhengig av at staten har tatt vanskelige beslutninger som har overkjørt noen, til hele nasjonens beste.

– Men i mange land sørger jo ikke staten for inntekter i form av skattepenger eller en fordeling til folkets beste?

– Staten har mange steder tradisjonelt vært dominert av en elite som har brukt statsapparatet til å suge ut det de kunne til fordel for seg selv. Men en slik forklaring er for enkel i dag. Vi har ingen rett til å tvile på at andre stater faktisk forsøker å gjøre noe bra for befolkningen. Selv om ikke alle slike inntekter vil tilfalle staten, så vil den i det minste få noe.

Alltid ofre?

– Du ble nærmest buet ut for meningene dine i en debatt på Litteraturhuset i Oslo. Hvorfor reagerer noen så sterkt på disse synspunktene?

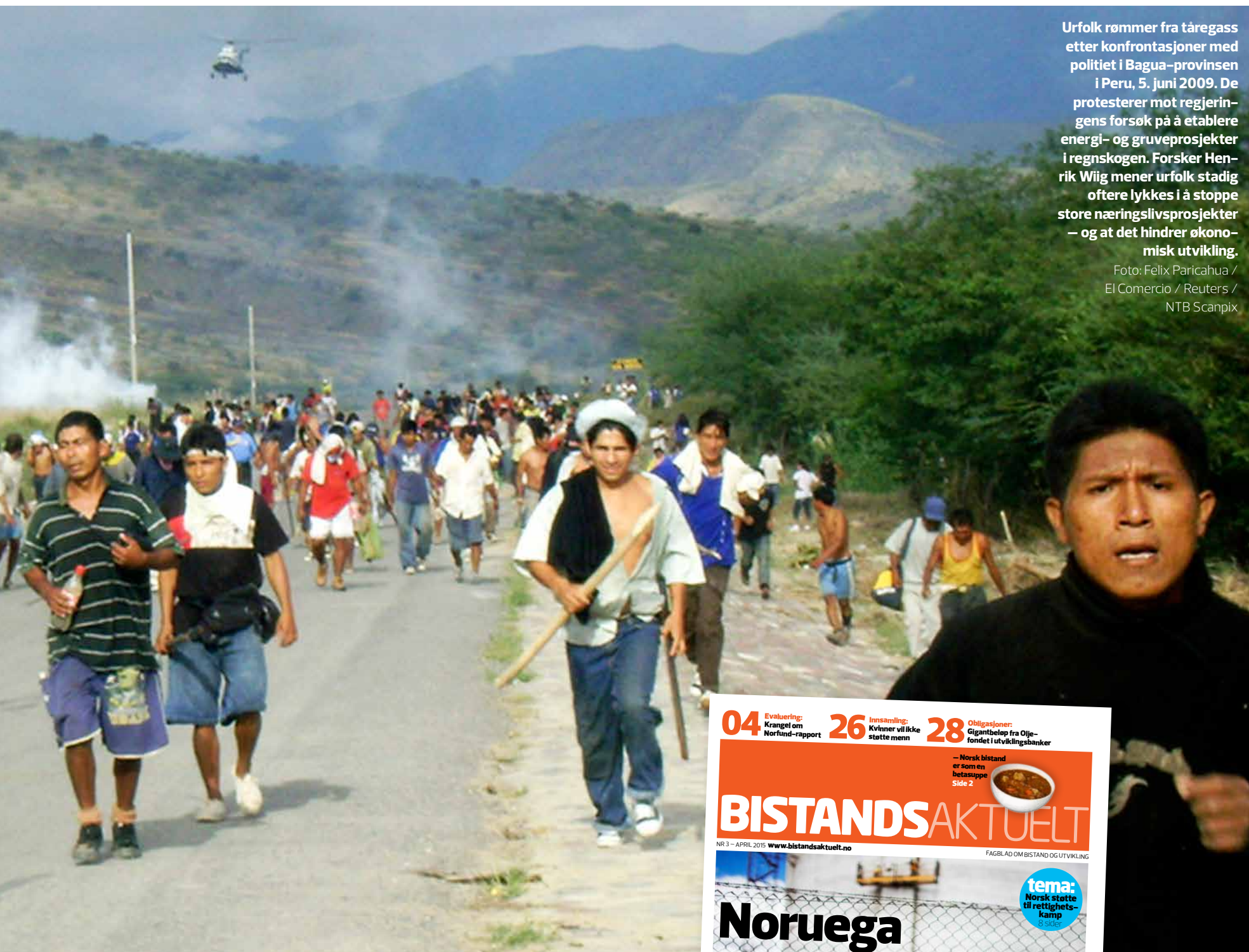
– Der er du ved kjernen i dette: Solidaritetsmiljøene har vanskelig for å se for seg at urfolk ikke alltid er ofre. I dag har urfolk fått makt, både gjennom urfolkskonvensjonene og gjennom å ha det internasjonale samfunnet i ryggen. Beviset på denne makten er de mange store utbyggingene som er stoppet av sivilsamfunnet. Norske aktivister opererer med et utdatert fiendebilde hvor staten og næringsliv er de onde, mens urfolk og fattige er uskyldige ofre som vil leve i pakt med naturen.

Han mener investorers frykt for konflikter og negativ medieoppsomhet gjør det vanskelig å skaffe finansiering til utbyggingsprosjekter.

– Det gjelder også fra seriøse partnere som Norfund og Statoil. Hele

«Solidaritetsmiljøene har vanskelig for å se for seg at urfolk ikke alltid er ofre.»

Henrik Wiig, forsker.

Urfolk rømmer fra tåregass etter konfrontasjoner med politiet i Bagua-provinsen i Peru, 5. juni 2009. De protesterer mot regjeringens forsøk på å etablere energi- og gruveprosjekter i regnskogen. Forsker Henrik Wiig mener urfolk stadig oftere lykkes i å stoppe store næringslivsprosjekter – og at det hindrer økonomisk utvikling.

Foto: Felix Paricahua / El Comercio / Reuters / NTB Scanpix

områder i Latin-Amerika og Asia er nå «no-go»-soner på grunn av risiko for konflikter med sivilsamfunnet. Seriøse selskaper vil ikke risikere navn og rykte på å bli innblandet i konflikter som får stor internasjonal oppmerksomhet.

Ifølge NIBR-forskeren er resultatet at stater i utviklingsland henvender seg til aktører som er mindre opptatt av konsultasjoner, miljø og etikk, ofte fra land som Kina eller Korea.

– Motstanden mot multinasjonale

selskaper er ofte misforstått. Ikke-statlige organisasjoner føler de vinner når de stopper utbygginger i milliardklassen. Men resultatet er at de mest seriøse utbyggerne blir skremt vekk, og staten overlater utviklingen til useriøse selskaper eller regelrett ulovlig virksomhet. Slik ender alle opp med et dårligere resultat, sier han. ■

Les en lengre versjon av intervjuene med Wiig og Løvold på nett.

Bistands aktuells reportasje **Noruega non grata** om norsk støtte til menneskerettighetsorganisasjoner har skapt debatt. Se kommentarer og debatt i vår nettutgave.

– Wiig snur verden på hodet

Regnskogfondets leder Lars Løvold mener forsker Henrik Wiig snur verden på hodet.

– WIIG GIR INNTRYKK av at urfolk tas for mye hensyn til. Virkeligheten er omvendt; folk som bor i skogen, og har rett til å bo der, konsulteres normalt ikke før store utbygginger settes i gang. Deres interesser og rettigheter tilsesettes. Sterke økonomiske interessegrupper vinner ofte frem på bekostning av fellesskapets interesser, sier Løvold til Bistandsaktuelt.

– Men flere store utbygginger er stoppet, det tilsier at urfolk har makt?

– Da må de påvise at utbygginger ikke har fulgt regelverket i ILO-konvensjon 169, som de latinamerikanske landene vi jobber i har undertegnet helt frivillig. Jeg kommer ikke på mange eksempler på prosjekter som er stoppet. Internasjonale konvensjo-

Regnskogfondets leder Lars Løvold.

Foto: Regnskogfondet

ner gir disse folkegruppene rettigheter, det er likevel langt igjen til at statens forpliktelser oppfylles i praksis.

– Velger Regnskogfondet de mest konfronterende partene i stedet for å samarbeide med staten?

– Det er en tullete påstand. Vi ser etter partnere som er opptatt av det samme som Regnskogfondet, de må ha et genuint engasjement og kunnskap om å ta vare på regnskogen.

– Er Regnskogfondet mot næringslivsutvikling på urfolksområder?

– Vi jubler ikke for ethvert anlegg som blir stanset. Men slik de fleste utviklingsprosjekter i regnskogen skjer nå, gir de stor privat gevinst til noen få, og er til stor skade for flertallet.

At Norfunds leder Kjell Roland sier de holder seg unna urfolksområder, ser jeg som et knefall, og antagelig ikke det mest ansvarlige. For å unngå konflikt må du ha gode prosedyrer, det er tidkrevende. Med mange negative erfaringer knyttet til utbygginger, må selskaper ta seg tid. Norfund er for utålmodige. ■